

Veronika Hřebíková, Císařský vyslanec Josef Klement z Kounic na cestě po jižním Švédsku a východním pobřeží Dánska v létě roku 1776

Autorka předkládá práci, jež vychází z její obhájené práce bakalářské. Tématem je cesta, kterou podnikl Josef Klement z Kounic v době své ambasády u stockholmského dvora během léta roku 1776. Pramenem jsou dochované Kounicovy zápisky z této cesty, vedené francouzsky (v této době nebylo nic neobvyklého, když příslušníci středoevropské šlechty používali francouzštinu i pro své soukromých písemnosti). Tyto zápisky pak Hřebíková doplnila studiem ve vídeňském Haus-, Hof- und Staatsarchivu, kde jsou uloženy základní dokumenty související s Kounicovou vyslanecovou misí (instrukce, vyslanecovy relace) – část těchto pramenů se nachází v opisech i v rodinném archivu Kouniců. Je třeba konstatovat, že práce s těmito prameny si vyžádala nadprůměrnou jazykovou erudici (francouzština, němčina) a že se autorka s těmito požadavky vyrovnala velmi zdatně (drobné výtky lze mít k některým překladům z francouzského deníku – to jsou ovšem chyby, způsobené nikoli neporozuměním originálu, nýbrž překladatelskou nezkušeností¹).

Kounicovy zápisky jsou svým způsobem unikátním dokladem vyslanecových aktivit. Ambasadorům se obvykle nepoštěstilo podnikat „ve své režii“ podobné výpravy. Jejich pověření je poutalo k příslušnému panovníkovi a jeho dvoru, u něhož byli akreditováni. Pokud panovník a jeho dvůr cestovali po své říši, měli jej zpravidla doprovázet. K „samostatnému“ cestování se však naskytla příležitost zřídka. Kounicovi se to podařilo díky výslovnému přání Gustava III. nebýt ve svém letním sídle rušen cizími vyslanci a současně díky povolení k cestě od vlastní panovnice, které si musel vyžádat. Rozepisují se o tom proto, že šlo opravdu o vzácnou situaci, která činí tento pramen poměrně exkluzivní. Jindy se vyslancům naskytla příležitost k poznávání země, kam byli delegováni, jen při příjezdu/transitu na místo určení. Popisy takové cesty pak většinou pocházejí od některého člena doprovodu, často jím byl legální kaplan (viz Martin Gottseer, kaplan legace Františka Otakara ze Starhembergu r. 1690 /Bakeš, SAP 2017/, nebo Caspar Paschke, kaplan legace Gottharda Helfrieda Welze r. 1700 /Hojda, FHB 2012/, ten zanechal kromě popisu cesty do Stockholmu také „statistický“ popis Švédského království).

Klíčové pro hodnocení práce samozřejmě je, jak autorka své prameny dokázala interpretovat. Úvodem své práce si vytkla dvě roviny (jejími slovy „kontexty“) zkoumání, dva úhly pohledu na Kounicovu cestu. Totiž rovinu diplomatickou, takřka služební, a kontext dějin cestování. To je naprosto v pořádku. Jak přitom postupovala? Po nezbytném představení hlavního protagonisty a základních dat k jeho švédské diplomatické misi věnuje největší část své soutěžní práce popisu Kounicovy cesty po Švédsku (a části Dánského království mezi Helsingørem a Kodaní), prokládajíc své líčení vybranými ukázkami z deníku. Oceňuji, že připojila i mapu (současně i k druhé Kounicově cestě směřující na sever od Stockholmu, k níž se ovšem nedochoval deník), hodil by se, třeba do přílohy, i rekonstruovaný itinerář. Závěrem se pak Hřebíková pokusila formulovat hlavní oblasti vyslanecova zájmu, a tím i specifika jím podniknutých cest.

K zařazení Kounicovy cesty do „cestovatelského kontextu“ využila dva anglické cestopisy z poslední třetiny 18. století. Jistě by bylo možné vyhledat i cestopisy z německého prostředí, zkušenosti císařského diplomata asi bližší, ale i tak zůstávají podobná srovnání se „standardním“ cestopisem jen

---

¹ Tato místa v textu činí dojem, že autorka si spíše neví rady s češtinou. Např. s. 13: *Pro vybudování pevnosti se zanechává největší část práce na baště směrem za město*; s. 15: *má dva kostely, ale ani jediný dům nějakého vzhledu*.

orientační. Kounicův deník je deníkem diplomata ve službě, a proto bychom měli porovnávat s texty, které vznikly za podobným účelem či za podobných okolností. Takové jsou pro pojednávané období a pro skandinávské prostředí dva. Popis Dánského království a jeho zřízení od Jana Karla z Dietrichsteinu z let jeho ambasády u dánského dvora, tj. 1756-1763 (uložen v RA Dietrichštejnů v MZA), a dále s rovněž rukopisně dochovanou zprávou Jáchyma ze Šternberka, kterou vytvořil na základě své cesty do Švédska (a dál do Ruska) v roce 1792 (v ANM). Ani jeden z těchto pramenů není deníkem, ale oba se zaměřují na podobnou problematiku, která zajímala i Kounice, totiž stav armády a loďstva, manufaktury a průmysl vůbec, zákonodárství; zkrátka vše, co bylo strategicky důležité. Upozornění na tyto prameny není pochopitelně výtka autorce, ale tip k dalšímu výzkumu. Ale současně i upozornění na to, co je zřejmě opravdu jádrem a účelem Kounicova deníku, což mohlo být v předložené práci řečeno explicitněji. A ze stejného důvodu bych jeho cestě nepřipisoval

Práce Veroniky Hřebíkové má ovšem některá slabá místa.

- Postrádám více pozornosti samotnému prameni, například se nikde nedozvíme, že obsahuje také Kounicovy kresby a náčrtky (např. zdymadel v Trollhättanu nebo některých zařízení v přístavu v Karlskroně)
- Literatura ke švédským a vůbec skandinávským dějinám, kterou autorka použila, je dost nestandardní. Je buď zastaralá (Nielsen, Kan) nebo jde o příliš stručné (Štěpán) či chybové a nekvalitní (Budil) příručky. Pozitivní výjimkou je Thomas Kingston Derry. Projevuje se to pak tím, že se v její práci objeví vzhledem ke kontextu zcela irelevantní skutečnosti (s. 13: ve Skandinávii se za Erika Pomořanského v 15. století usazovalo německé obyvatelstvo) nebo chyby (pozn. 116: švédská armáda přešla v zimě 1657/8 zamrzlý Öresund; ve skutečnosti táhli Švédové na Kodaň sice přes zamrzlé průlivy, ale z jihu).

Další drobné nepřesnosti či chyby jen výčtem:

(s. 6) Kounic si určitě nevybral začátek léta k příjezdu do Švédska (ani do Petrohradu) sám, aby měl čas se „zabydlet“; doba příjezdu závisela na datu vydání pověřovacích dokumentů

(s. 9) V Göteborgu vznikaly „první tolerované švédské kostely“?, (podle Coxé a Marshalla). Ano, ale je třeba dodat, které církve byly tolerovány, totiž pouze anglikáni a reformovaní, rozhodně ne katolíci.

(s. 13) Podivně působí, když informaci o nedostatku dřeva, která se zřejmě týká Skåne, vztáhne autorka na lesnaté „východní a západní Švédsko“; tu jde jistě o nedorozumění.

Občas se objeví trochu posunutá interpretace překládaného textu: (pozn. 36) údaj *à mon retour* v zápisu z Halmstadu se týká pouze návratu do hostince po procházce městem (následuje popis večere), nikoliv nějakých vzpomínek na rok starou cestu do Stockholmu; (pozn. 67) informace o tom, že Kounic byl pozván v Göteborgu *au bal qu'a donné le régiment à la maison de ville*, neznamena, že šlo o vojenskou přehlídku, nýbrž to byl podle všeho ples pořádaný místní vojenskou posádkou na radnici.

(pozn. 94) K „pošvédšťování“ nově získaných provincií docházelo (hlavním „nástrojem“ tady bylo založení univerzity v Lundu), ale založení Karlskrony jako hlavní báze švédské flotily mělo jednoznačně vojensko-strategický význam. Navíc město neleží ve Skåne, ale v provincii Blekinge.

Závěrem: Veronika Hřebíková se úspěšně vyrovnala s jazykově i interpretačně nesnadným pramenem a předložila práci, která až na některá spíše marginální opomenutí snese přísné měřítko. Její přínos k dějinám diplomacie doby osvícenství a k poznání vztahů mezi habsburskou monarchií a skandinávskými státy je nesporný.